

УДК 343.3/7

І.І. ГУНЯ, канд. юрид. наук, доц., Донбаський державний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ВИМАГАННЯ

Ключові слова: вимагання, відтерміноване насильницьке заволодіння чужим майном, рекет, шантаж, вимога, погроза, насильство, примушування, залякування

Проблема кримінально-правової характеристики вимагання, визначення його поняття, сутності та місця у системі злочинів проти власності знайшла відображення в дослідженнях відомих вітчизняних і зарубіжних фахівців. Цим питанням та висвітленням елементів складу вимагання займалися М.І. Бажанов, О.І. Бойцов, Г.М. Борзенков, Л.Д. Гаухман, В.П. Ємельянов, М.М. Ісаєв, М.І. Коржанський, С.М. Кочої, Г.А. Крігер, В.М. Кудрявцев, В.М. Куц, П.С. Матишевський, М.М. Мельник, Б.С. Нікіфоров, М.І. Панов, В.М. Сафонов, М.І. Хавронюк, Р.Д. Шарапова, Ю.Л. Шевцов, Н.М. Ярмиш та ін.

Мета статті – надати кримінально-правову характеристику вимагання, його об'єктивній стороні, висвітлити законодавчі та доктринальні підходи визначення форми цього злочину, як відтермінованого насильницького заволодіння чужим майном, визначити його місце у системі корисливо-насильницьких злочинів проти власності, що є актуальним для їх правильної каліфікації та наукового забезпечення практики протидії таким злочинам.

Вимагання або рекет, шантаж, набуває все більшого розповсюдження і здобуває яскраво виражений організований характер. Проблемі кримінально-правової оцінки вимагання приділяється багато уваги на всіх рівнях, вона й досі залишається актуальною. Елементи складу вимагання як корисливо-насильницького злочину проти власності досліджені ще не в повному обсязі. Причина цього – різнобоке і неоднозначне тлумачення спеціальних термі-

нів диспозиції ст.189 Кримінального кодексу (КК) України, існування реальних труднощів при відмежуванні вимагання від суміжних складів злочинів, відсутність єдності у правозастосовчій практиці при оцінці кваліфікуючих ознак цього злочину. Сьогодення потребує якісно нових підходів до вирішення принципово важливих питань кримінально-правової кваліфікації за посягання на чужу власність із застосуванням насильства, зокрема, за вимагання.

Про склад вимагання відомо майже сто років, але сам термін «вимагання» зустрічається ще у ст.406 Уложення про покарання кримінальні та виправні 1845 р., воно вважалось вищим ступенем хабарництва, і під ним розумілось:

1) будь-який прибуток або інша вигода, отримана за справами, пов'язаними зі службою, і одержана шляхом утиску чи погрози, або навіть погрози утиском; 2) усілякі вимоги подарунків або не встановленої законом плати, або позики, або яких-небудь послуг, прибутків або інших вигод зі справ, що відносяться до служби чи посади винуватої у цій справі особи, під будь-яким приводом або підставою; 3) усіляке не встановлене законом або у надмірної кількості здирництво грошей, речей або чого-небудь іншого; 4) усілякі незаконні наряди на роботу громадян на свою або чию-небудь користь [1, с.177].

Під «вимаганням» розуміють вид злочинної діяльності, пов'язаної з незаконним придбанням або втратою майнових благ. Це значення виражає зміст і структуру протиправного діяння при вимаганні, оскільки вбачає її в цілісності, як єдності процесу вимагацької діяльності і його результату.

При з'ясуванні кримінально-правового змісту вимагання не варто обмежуватися тільки рівнем його законодавчого визначення, тому що останнє містить лише найбільш типові ознаки вимагання, що дозволяють відмежувати цей злочин від інших насильницько-корисливих злочинів проти власності. Вимагання, як і насильницький грабіж та роз-

бій, є двооб'єктним злочином. Посягання на особу при вчиненні вимагання полягає у незаконному втручанні у життєдіяльність особи шляхом пред'явлення протиправних майнових вимог і застосування погроз. На відміну від насильницького грабежу і розбою, які є формами негайного насильницького заволодіння чужим майном, вимагання є формою відтермінованого насильницького заволодіння чужим майном.

Одним із елементів складу вимагання виступає об'єктивна сторона. Науковці під об'єктивною стороною злочину розуміють зовнішню сторону (зовнішнє вираження) злочину, яка характеризується суспільно небезпечним діянням (дією або бездіяльністю), суспільно небезпечними наслідками, причинним зв'язком між діянням і суспільно небезпечними наслідками, місцем, часом, обстановкою, способом, а також засобами вчинення злочину [2, с.103]. Її визначають і як процес суспільно небезпечного, протиправного посягання на охороняємі законом інтереси, розглядаємі з його зовнішнього боку [3, с.9]. Об'єктивна сторона вимагання характеризується протиправною вимогою, спрямованою на примушування потерпілого до передачі певного майна, права на майно чи майнових вимог або відмови від майнових прав [4, с.84]. Дії винного спрямовані на примушування потерпілого виконати ці вимоги. Примушування полягає у вимозі щось передати чи від чогось відмовитись під погрозою. Форми погрози: а) погроза насильством щодо потерпілого чи його близьких родичів, обмеження прав, свобод або законних інтересів цих осіб; б) погроза знищення або пошкодження майна потерпілого чи близьких його родичів, а також майна, що перебуває в їхньому віданні чи під охороною; в) погроза розголошення відомостей, які потерпілий чи його близькі родичі бажають зберегти в таємниці, тобто, шантаж.

Поліоб'єктність вимагання обумовлює складність його об'єктивної сторони. Об'єктивні ознаки вимагання складаються з двох самотійних дій: пред'явлення майнової ви-

моги і застосування погроз заподіяти певну шкоду. Важко погодитись з тим, що акт вимагання складається з двох пов'язаних між собою злочинних самотійних діянь – вимоги і погрози, тобто з тим, що об'єктивна сторона вимагання є складною. У такому випадку вчинення навіть тільки одного із діянь, що входить у сукупність, повинне утворювати замах на вчинення злочину. Об'єктивну сторону вимагання складає суспільно небезпечне діяння, яке характеризується тільки однією дією – вимогою, а погрози різного характеру та змісту є засобами вчинення злочину, тобто певним порядком, методом, послідовністю рухів і прийомів, застосованими вимагачем в процесі вчинення суспільно небезпечного посягання [5, с.44].

Аналіз вимагання, як прояву відтермінованого насильницького заволодіння чужим майном, потребує розгляду таких важливих понять: «вимога», «погроза», «насильство».

Під вимогою розуміють висловлену в категоричній формі пропозицію вчинення певних дій або відмови від їх вчинення [6, с.703; 7, с.196]. Майнова вимога утворює ознаку об'єктивної сторони тільки за умови, що вона буде усвідомлюватися і вимагачем, і потерпілим, вчиненою протиправно, як за своїм змістом, так і за своєю суттю. Вимагання – завжди протиправне примушування потерпілого до розпорядження майном або майновими правами на користь вимагача. Пред'явлення вимоги передачі майнових благ, дійснення дій майнового характеру є обов'язковою складовою частиною об'єктивної сторони складу вимагання. Форма вираження вимоги не має юридичного значення, вона може бути усною або переданою письмово чи по телефону, інтернету, можна передати невербальне формулювання вимоги за допомогою жестів. Майнова вимога може й не супроводжуватися висловленням погрози, а виказана в завуальованому виді, сформульована у ввічливих, коректних вираженнях, замаскована «проханням». Але за цим завжди ховається об'єктивно існуюча небезпека, що нависла над

потерпілим і його близькими, і вимагатель пропонує за певну винагороду її усунути. Майно, як предмет вимагання, повинне бути чужим для вимагателя, тобто він не має ні дійсного, ні уявного права на нього. Вимога задовольнити законні претензії – оплатити виконану роботу, повернути борг або вимога передачі власного майна, навіть супроводжувана погрозами або насильством, складу злочину не утворює, це не вимагання, а самоправство. Перш за все, вимога – це дія, тобто активна поведінка особи. Дії поділяють на фізичні (енергетичні) та інформаційні. Фізичні дії – це поведінка з використанням мускульної, фізичної сили, а інформаційні – поведінка, спрямована на передачу певної інформації іншим особам будь-яким способом [5, с.16]. Вимога відноситься до інформаційних дій, тобто її змістом є висловлювання або інше доведення до відома потерпілого певного варіанту його поведінки, який є бажаним для пред'явника вимоги. Іншими словами, вимога – це доведення у категоричній формі за допомогою будь-яких засобів до відома потерпілого певного варіанту його поведінки, який є бажаним для пред'явника вимоги [8, с.114]. Вимогою вимагателя слід вважати незаконну імперативну пропозицію потерпілому розпорядитися майновими благами і вчинити дії майнового характеру, які спрямовані на одержання майнових вигод вимагателем.

Вимога характеризується спрямованістю у майбутнє, деякою тривалістю діяння. При вимаганні досягнення мети віднесено на якийсь майбутній час, тому що воно є результатом постійного переслідування, що прямо вказує на довготривалий характер цього діяння. Ознакою майнової вимоги є те, що вона передбачає передачу майна чи права на майно не в момент доведення її змісту до свідомості потерпілого, а в майбутньому. Про цю ознаку в законодавчому визначенні вимагання не йдеться, це витікає з кримінально-правової природи вимагання. Будь-який інший висновок не дозволить відмежувати вимагання від насильницького грабежу та розбою.

Вимагання, як насильницький злочин проти власності, з об'єктивної сторони являє собою процес протиправного примушування потерпілого до виконання ним незаконних майнових вимог. Відносно примушування серед юристів єдності думок не має. Одні правники під примушуванням розуміють здійснюваний інформаційним шляхом насильницький вплив на охоронювану законом свободу особистості з метою спонукання до певних дій або бездіяльності. Інші вважають, що примушування полягає у певному впливі на потерпілого, який спрямований на придушення його волі [9, с.9–10; 6, с.440]. Існує думка, що примушування – це вимога, яка пов'язана із погрозою насильства щодо потерпілого або його близьких родичів або із погрозою пошкодження чи знищення їх майна за відсутності ознак вимагання [2, с.380; 10, с.1]. Твердження, що складовими частинами примушування є певна вимога та певна погроза, заслуговує уваги, цілком слушне та обгрунтоване. «Керування» потерпілим з боку злочинця здійснюється діями, вказаними у законі: шляхом шантажу, погрозами, насильством, знищенням чи пошкодженням майна, розголошенням ганебних відомостей. Вони і складають примушування, результатом якого є задоволення вимог вимагателя. Вимагання чужого майна – це злочин проти власності, але вимагання права на майно і вимога вчинення будь-яких дій майнового характеру не можна розглядати в такому аспекті. Заслуговує уваги пропозиція того, що вимога вчинення дій майнового характеру є окремим злочином, який слід назвати «примушуванням», а відповідну статтю КК, яка передбачала б відповідальність за таке діяння, помістити одразу ж за викраденнями і заподіянням шкоди шляхом обману і зловживанням довірою, а кількість частин і перелік кваліфікованих видів повинен бути таким же, як і у викраденнях [11, с.79].

Під погрозою розуміють виражений словами, письмово, певними діями або іншим чином намір завдати фізичної, матеріальної

чи іншої шкоди окремим особам чи громадським інтересам [12, с.594; 10, с.13]. Погроза це завжди залякування, обіцянка заподіяти будь-кому неприємність, збитки, зло. «Неприємність», якою погрожує вимагач, повинна бути об'єктивною, і, за задумом вимагача та з позиції потерпілого, бути більшою за те лихо, на яке повинний погодитись потерпілий, щоб уникнути тієї «неприємності», що йому загрожує. Інакше було б відсутнє характерне для вимагання приму-шування до відповідного волевиявлення на користь вимагача.

Ознаки, що характеризують погрозу, є її зміст, форма прояву, наявність і реальність. Погроза повинна виступати у якості засобу, який підсилює вимогу вимагача, бути реальною, наявною, вона може бути спрямованою у майбутнє, а може мати місце і в даний момент. Головне, щоб погроза була доведеною до свідомості потерпілого. Погроза при вимаганні повинна бути дійсною, а не уявною, і звернена в недалеке майбутнє. Погроза виступає у якості засобу впливу на потерпілого з метою примусити його до потрібної вимагачу поведінки. Вона виявляється в обіцянці застосувати у випадку невиконання вимог певних дій по відношенні до потерпілого або його близьких. Погроза потерпілим повинна сприйматись як реальна, здійснення, що залежить від характеру, змісту та форми самої погрози, її інтенсивності, особистості вимагача, місця і часу вчинення і т.д. За своїм характером погроза виявляється у залякуванні потерпілого протиправними діями. Виключення складає лише шантаж, при якому вимагач може погрожувати потерпілому його викриттям злочину або аморального проступку, які той дійсно вчинив. Форма погрози при вимаганні може бути виражена зовні як усно, так і письмово, у тому числі і анонімно, може бути доведеною до потерпілого особисто або через третіх осіб, при особистій зустрічі або при телефонній розмові, поштою, телеграфом, факсом, через інтернет, у формі відкритого ультиматуму чи виражена у завуальованому виді, тобто викладеною у коректних

вираженнях, але які не залишають сумніву у серйозності і небезпечності такого «ввічливого прохання». Вчені вказують на персоніфікований характер погрози і називають такі форми її зовнішнього вираження: 1) словесна; 2) письмова; 3) за допомогою жестів; 4) демонстрація зброї або предметів, що її замінюють [13, с.17–18]. Якась особливо визначена форма погроза сама по собі не є обов'язковою ознакою складу вимагання, яким би чином погроза була доведена до свідомості потерпілого, головне, вона повинна казатись реальною і реалізованою таким чином, щоби вплинути на потерпілого, залякати і паралізувати його волю. У змістовному плані погроза при вимаганні виявляється у залякуванні потерпілого виказуваннями або діями, які проявляють намір застосувати фізичне насильство відносно нього чи його близьких, пошкодити або знищити його майно або майно близьких йому осіб, розголосити відомості, що ганьблять потерпілого чи його близьких осіб. Зміст погрози пов'язаний з її формою, під якою розуміють засоби зовнішнього прояву погрози. Погроза фізичним насильством – найбільш розповсюджений її вид. Ст.189 КК не вказує на вид насильства, але погрожувати застосуванням психічного насильства практично не можливо. Погроза застосувати погрозу сприймається як щось неможливе, абсурдне, не логічне. Саме з цих міркувань законодавець не включив до визначення основного складу вимагання термін «фізичне насильство».

Погрозою насильством в основному складі вимагання охоплюються усі можливі випадки застосування чи використання фізичної сили: від погрози нанести побої до погрози спричинити тілесні ушкодження середньої тяжкості. Погроза більш небезпечним насильством утворює склад кваліфікованого вимагання. Коли погроза насильством проявляється в обіцянці позбавити потерпілого життя, додаткова кваліфікація вчиненого як погроза вбивством не потрібна, тому що вказане психічне насильство є конструктивним елементом складу вимагання і охоплюється ним. Погроза

при вимаганні повинна бути у якості засобу, який підсилює вимогу вимагача, бути реальною і наявною. Погроза може бути спрямованою у майбутнє, а може мати місце і в даний момент, головне, щоб вона була доведена до свідомості потерпілого. Наявність погрози означає, що для визнання у діях злочинця складу вимагання, потрібно, щоб погроза існувала об'єктивно. Дійсність погрози свідчить про існування погрози зовні. Ознака дійсності погрози виконує самостійну функцію і показує, що погроза, як конкретний акт поведінки людини, існує в об'єктивному світі, а не в уяві потерпілого. Необхідною ознакою погрози при вимаганні виступає реальність застосованих вимагачем погроз.

Вчені під реальністю розуміють її здатність викликати впевненість у потерпілого в здійсненості погрози [14, с.8]. Вони визначають реальність погрози як об'єктивний фактор, який разом з іншими впливає на психіку потерпілого тим, що переконує його у можливості і невідворотності здійснення цієї погрози, а тим самим впливає на ступінь небезпечності даного діяння і на визнання чи невизнання його злочином [15, с.202]. Такою здатністю завжди об'єктивно володіє погроза, яка при певних умовах практично здійснена, а також і погроза, яка практично не здійснена, але потерпілий не усвідомлює це і сприймає її як здійснену, а винний використовує цю обставину у своїх цілях. Погроза, яка є ознакою вимагання, являє собою психічне насильство, що складає обов'язковий елемент об'єктивної сторони складу злочину. Неточним є ствердження про те, що вимагання поєднане із зазначеною в законі погрозою [16, с.8].

Важливо встановити коло осіб, яким вимагач обіцяє заподіяти шкоду. По-перше, це особа, якій погрожують. Є випадки, коли погроза адресована іншим особам, яким погрожують заподіяти шкоду. У КК під близькими потерпілого розуміються його тільки «близькі родичі»: чоловік, дружина, батьки, діти, рідні брати і сестри. Однак, існують і інші особи, доля яких для потерпілого не менш важлива і

цінна, вичерпний перелік таких осіб надати важко. Причина цього є відсутність чіткості в оцінці близькості людських відносин. Питання, чи є людина близькою до потерпілого повинно вирішуватися самим потерпілим. Вирішальним критерієм визначення особи, яка належить до числа близьких, повинно бути суб'єктивне ставлення з боку потерпілого. Цю існуючу близькість поміж людьми, яка створює міцні зв'язки, використовує злочинець при вимаганні. В науці розширювальне тлумачення цього терміну не використовується, але така тенденція вказує на недоліки закону про кримінальну відповідальність, виникає необхідність заміни терміну «близькі родичі» на «близькі особи» взагалі та у диспозиції ст.189 КК зокрема, яку варто підтримати [17, с.75; 18, с.443].

В ст.189 КК погроза насильством поєднує усі види погроз насильством, тобто, нанесенням побоїв, мордування, погрозу заподіяння шкоди здоров'ю, позбавленням життя, погроза позбавлення свободи (волі), зґвалтуванням та іншими насильницькими діями. Форма вираження погрози для кваліфікації вимагання значення не має, будь вона усною чи письмовою, вказана особисто або через інших осіб, вказана відкрито чи у завуальованій формі, формулюється у ввічливих, коректних вираженнях, маскується «проханням». За цим завжди ховається об'єктивно існуюча небезпека, що нависла над потерпілим і його близькими [10, с.10]. Призначення погрози при вчиненні вимагання, її смисл та місце знаходження у складі об'єктивної сторони, а також вплив погрози реалізації на кваліфікацію діяння, одне із самих проблемних питань складу вказаного злочину, стосовно нього існує безліч думок, серед них є зовсім діаметральні, протилежні, заплутані, неконкретизовані. Деякі джерела вказують, на те що суспільна небезпека вимагання постає у тому, що при його вчиненні має місце насильство над волею потерпілого. Специфіка насильства при вимаганні полягає у тому, що вимагач погрожує застосувати насильство не одразу, а у майбут-

ньому, якщо потерпілий не виконає пред'явленої до нього вимоги [19, с.115; 20, с.150].

Саме тому погроза насильством при вчиненні вимагання спрямована не тільки на те, щоби паралізувати волю потерпілого, пригнітити її, а головним чином, щоб примусити його здійснити волевиявлення, потрібне вимагачу [21, с.115], тобто, примусити виконати будь-які дії майнового характеру. В цьому саме і полягає сутність вимагання. Погроза насильством при вимаганні передусім спрямована не тільки на те, щоб пригнобити волю потерпілого, а й щоби примусити його вчинити діяння, потрібне вимагачу. Коли насильство все ж застосовується негайно після погрози, але майно не вилучається, то такі дії повинні кваліфікуватися за сукупністю, як вимагання і відповідний злочин проти особистості. Погроза насильством може проявлятися також у обіцянці позбавити життя, заподіяти тілесні ушкодження або іншу шкоду здоров'ю, нанести побої, мордування, тобто заподіяння будь-якого насильства, як небезпечного, так і такого, що не є небезпечним для життя чи здоров'я. Додаткова кваліфікація погрози вбивством при цьому не потрібна, тому що вказане психічне насильство постає конструктивним елементом складу вимагання.

Відповідно часу застосування насильства при вимаганні, воно може бути застосоване як до виказування вимог про передачу майна, права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру, так і в момент пред'явлення вказаних вимог або після них.

Погроза знищенням чи пошкодженням чужого майна являє собою виражений зовні намір цілком, зовсім його знищити, привести у непридатність для подальшого використання, щоб воно втратило господарську цінність, а погроза пошкодженням майна – це приведення його у часткову непридатність. Така погроза може бути спрямована як у майбутнє, так і містити небезпеку негайного здійснення, коли вимагач, виказуючи вказану погрозу, вимагає майно у потерпілого і при цьому розбиває вітрове скло його автомобіля.

Пошкоджений автомобіль, розбиті меблі в офісі і т.п. – це ефективний примушуючий засіб.

Як вимагання, вчинене з погрозою розголошення відомостей, які потерпілий чи його близькі бажати зберегти в таємниці, слід кваліфікувати вимогу передачі майна, яка супроводжувалась погрозою розголошення відомостей про вчинені потерпілим чи його близькі правопорушень, а також інших відомостей, розголос яких може спричинити шкоду честі і гідності потерпілому, і його близьким. Вони можуть торкатись самого потерпілого, його близьких, у тому числі й померлих. Це такі відомості (справжні чи вигадані), які потерпілий бажає зберегти в таємниці і розголошення яких, на його думку, скомпрометує або принизить його чи близьких йому осіб. До таких відомостей можна віднести дані про вчинений злочин або злочинну діяльність, про інтимні сторони життя, про усиновлення, неблаговидні вчинки, захворювання і ін. Сутність таких погроз полягає у погрозі повідомити про них особам, яким вони невідомі і чиє ознайомлення з ними не бажане для потерпілого. Розголошення вказаних відомостей при характеристиці вимагання ще називають шантажем. Поняття шантажу є доволі широким і являє собою експлуатацію людської слабкості, легковажності. Як засіб вчинення вимагання шантаж являє собою погрозу розголошення відомостей, які можуть спричинити шкоду правам і законним інтересам потерпілого та його близьких. Вплинути на потерпілого може лише та важливість відомостей, яку їм надає особисто сам потерпілий. Погроза не дасть очікуваного результату і не вплине на потерпілого, якщо він не усвідомить, що він вважає їх ганебними для себе або взагалі байдуже ставиться до їх розголосу.

Призначення погрози при вчиненні вимагання, її смисл і місце в об'єктивній стороні злочину, вплив її реалізації на кваліфікацію діяння – одне з самих дискусійних питань. Більшість юристів визначають погрозу при вимаганні не як засіб отримання майна, права

на майно, вчинення будь-яких дій майнового характеру, а як засіб полегшення заволодіння. Деякі вважають, що призначення погрози та її реалізація при вимаганні інші ніж при грабежу і розбої, при цьому одні вбачають таке призначення у помсті за відмову від передачі витребуємого, а інші – вбачають його у підсилюванні вимоги [20, с.150; 22, с.127; 23, с.57; 24, с.51–53; 25 с.27]. В науці переважає думка про те, що «майбутній» характер погрози при вимаганні є основною ознакою цього компонента, яка ними вважається самою важливою при відмежуванні вимагання від інших злочинів [25, с.27–28; 26, с.4; 27, с.99–104]. Це стосується лише фізичного насильства, а психічне насильство у виді шантажу і вплив погроз його реалізації безпосередньо в момент вимоги на кваліфікацію діяння авторами залишається поза увагою.

Вимагання відрізняє не характер погрози, спрямованої у майбутнє, а момент отримання злочинцем того, що ним вимагається. Саме з тривалістю досягнення цієї мети й пов'язана характеристика вказаного злочину як домагання, постійне переслідування і т. п. Коли б вимагання визначалось майбутнім характером насильства, то вимагателю нічого було б домогатись, тому що можливість застосування насильства у нього є завжди.

Викладене дозволяє зробити наступні висновки.

Об'єктивна сторона вимагання в узагальненому виді характеризується протиправним примушуванням потерпілої особи до передачі зловмиснику або іншим особам не належного їм майна або права на майно в майбутньому.

За критерієм реального переходу влади над майном від уповноваженого суб'єкта до зловмисника вимагання за своїм змістом та формою воно є відтермінованим заволодінням чужим майном, в процесі якого у потерпілої особи є реальна можливість захистити свої майнові інтереси.

Примушування є консолідованим способом вчинення вимагання, який спрямований на обидва безпосередні його об'єкти – власність

(основний) та відповідну сферу особистості (додатковий), що охоплює два самостійні діяння: майнову вимогу та погрозу спричиненням шкоди чи реальне її спричинення як форм злочинного впливу на психіку потерпілої особи.

Для визнання вимагання закінченим злочином необхідно, щоб повний зміст такого примушування, а саме – майнова вимога та погроза були доведені до свідомості потерпілого. Коли ж зміст вимоги або (та) погрози останнім не усвідомлюється, має місце замах на вчинення вимагання, не зважаючи на те, що склад цього злочину є формальним.

Наведені особливості об'єктивних ознак вимагання дозволяють сформулювати наступне його загальне визначення, яке пропонується покласти в основу можливого законодавчого визначення цього злочину: *вимагання – це застосування з метою заволодіння в майбутньому чужим майном чи правом на майно фізичного насильства або знищення чи пошкодження майна, або погрози такими діями чи повідомленням небажаних для потерпілого відомостей іншим особам з цією метою.*

ЛІТЕРАТУРА

1. Уложение о наказаниях уголовных и исправительных. – СПб. : Типография II Отделения Собственной Е.И.В. Канцелярии, 1845. – 922 с.
2. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / за ред. проф. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – К.-Х. : Юрінком Інтер – Право, 2001. – 416 с.
3. Кудрявцев В. Н. Объективная сторона преступления / Кудрявцев В. Н. – М. : Госюриздат, 1960. – 244 с.
4. Куц В. М. Кримінальна відповідальність за незаконне використання електроенергії : монографія / Куц В. М., Кириченко Ю. В. – К. : Центр учб. л-ри, 2010. – 160 с.
5. Панов Н. И. Способ совершения преступления и уголовная ответственность / Панов Н. И. – Х. : Вища школа, 1982. – 161 с.

6. Бойцов А. И. Преступления против собственности / Бойцов А. И. – СПб. : Изд-во «Юридический центр Пресс», 2002. – 775 с.
7. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / відп. ред. С. С. Яценко. – 2-ге вид., переробл. та доповн. – К. : А.С.К., 2002. – 968 с.
8. Арманов М. Г. Кримінальна відповідальність за примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.08 / Арманов М. Г. – Х., 2009. – 260 с.
9. Иванов В. Ф. Уголовно-правовая оценка понуждения : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / В. Ф. Иванов. – Саратов, 1986. – 16 с.
10. Куц В. Н. Ответственность за вымогательство по советскому уголовному праву : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; исправительно-трудовое право» / Куц В. Н. – Харьков, 1986. – 15 с.
11. Сафонов В. Н. Организованное вымогательство: уголовно-правовой и криминологический анализ / Сафонов В. Н. – СПб. : СПБИНВЭСЭП; О-во «Знание», 2000. – 239 с.
12. . Юридична енциклопедія : у 6 т. / [редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін.]. – К. : Укр. енцикл., 1987. – 528 с.
13. Левертова Р. А. Ответственность за психическое насилие по советскому уголовному праву / Левертова Р. А. – Омск : Омск. ВШ МВД СССР, 1978. – 102 с.
14. Костров Г. К. Уголовно-правовое значение угрозы : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : спец. 715 «Уголовное право и уголовный процесс» / Г. К. Костров. – М., 1970. – 19 с.
15. Сердюк Л. В. Насилие: криминологическое и уголовно-правовое исследование / Сердюк Л. В. ; под ред. проф. Щербы С. П. – М. : Изд-во «Юрлит-информ», 2002. – 384 с.
16. Мельник Н. И. Уголовная ответственность за вымогательство личного имущества граждан (по материалам Украины) : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; исправительно-трудовое право» / Мельник Н. И. – Киев, 1991. – 18 с.
17. Мульченко В. Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного / В. Мульченко // Право України. – 2004. – № 7. – С. 75–76.
18. Соловйова А. М. Розмежування примушування до виконання (невиконання) цивільно-правових зобов'язань та протидії законній господарській діяльності / А. М. Соловйова // Держава і право : Юридичні і політичні науки. – 2002. – Вип. 15. – С. 441–446.
19. Никифоров Б. С. Уголовно-правовая охрана личной собственности в СССР / Никифоров Б. С. ; отв. ред. С. В. Бакшеев. – М. : Изд-во АН СССР, 1954. – 158 с.
20. Сирота С. И. Преступления против социалистической собственности и борьба с ними / Сирота С. И. ; под ред.: Жгутов В. С., Труфанов В. В. – Воронеж : Изд-во Воронеж. ун-та, 1966. – 203 с.
21. Владимиров В. А. Квалификация хищений личного имущества / Владимиров В. А. – М. : Знание, 1974. – 208 с.
22. Костров Г. К. Спорные вопросы квалификации вымогательства / Костров Г. К., Хадисов Г. Г. // Правовое регулирование социалистических общественных отношений. – Махачкала : Дагестанский филиал АН СССР, 1983. – 212 с.
23. Тенчов Э. С. Квалификация преступлений против социалистической собственности / Тенчов Э. С. – Иваново : Изд-во Иван. ун-та, 1981. – 81 с.
24. Воробьев Е. Отграничение вымогательства от хищения социалистического имущества / Воробьев Е., Гарбуза А., Сухарев Е. // Сов. милиция. – 1984. – № 12. – С. 51–53.
25. Малахов Л. К. Ответственность за вымогательство: квалификация и наказание по российскому и зарубежному праву / Малахов Л. К. – Н. Новгород : Изд-во Нижегородск. ун-та, 1995. – 128 с.
26. Петрунев В. П. Отграничение вымогательства от смежных составов преступлений /

Петрунев В. П. // Сов. юстиція. – 1973. – № 14. – С. 4–5.

27. Минская В. П. Вопросы квалификации

вымогательства / Минская В. П. // Государство и право. – 1995. – № 1. – С. 99–106.

Гуня І. І. Особливості об'єктивної сторони вимагання / І. І. Гуня // Форум права. – 2014. – № 1. – С. 136–144 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_1_25.pdf

Досліджено поняття та сутність вимагання в теорії кримінального права. Надано аналіз, бачення та визначення поняття та сутності вимагання, висловлюється думка про визначення вимагання як відтермінованого насильницького заволодіння чужим майном. Висвітлені особливості об'єктивної сторони вимагання.

Гуня И.И. Особенности объективной стороны вымогательства

Исследовано понятия и сущности вымогательства в теории уголовного права. Дан анализ, видение и определение понятия и сущности вымогательства как отсроченного насильственного завладения чужим имуществом. Отображены особенности объективной стороны вымогательства

Gunja I.I. Features of the Objective Side of Extortion

The investigate the idea and sense of racketeering in the criminal law theory is subjected. The analysis, vision and detrmination of the term and sense of racketeering as posponed forceful occupancy for one's property presented. The features of impersonal view of racketeering are shown.